

Integriteitsprijs 2022 Gemeenteraadsverkiezingen

*Een onderzoek naar integriteit in de verkiezingsprogramma's van
politieke partijen in de Gemeente Amsterdam*

Inhoudsopgave

Introductie.....	3
Aanbevelingen TI-NL	3
Huidige regelingen in de Gemeente Amsterdam	4
Onderzoeksmethode	4
Onderzoeksresultaten	5
Conclusie	7

Introductie

Het thema lokale integriteit wordt steeds belangrijker. Gemeentes vervullen een cruciale rol in het openbaar bestuur. Als onderdeel van een mondiale trend van decentralisatie, krijgen gemeentes steeds meer overheidstaken toebedeeld. Het is daarom van cruciaal belang dat met deze toenemende beschikking van middelen integriteit in de politiek en ambtenarij gewaarborgd blijft. Burgers moeten ervan uit kunnen gaan dat de lokale politiek ziet op de belangen van de burgers.

Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor het ondersteunen en onderhouden van integriteitssystemen. Dit is een aanzienlijke verantwoordelijkheid. Huidige systemen laten sterk te wensen over en vereisen een cultuuromslag. TI-NL wil dat gemeenten en politieke partijen helpen het onderwerp op de politieke agenda te krijgen door concrete maatregelen en voorstellen aan te reiken. Op dit moment bestaat, naast de reguliere wetten, geen landelijke richtlijnen voor integriteit. Datzelfde geldt voor transparantie verplichten. Gemeenten zijn hier zelf verantwoordelijk voor.

Bovenal is integriteit op het lokale niveau belangrijk voor het vertrouwen van de burger in de politiek en de rechtsstaat. Zowel bij gemeentelijke ambtenaren, het college en de gemeenteraad moet daarom het bevorderen van integriteit en tegengaan van corruptie, vaak door georganiseerde misdaad en de daarmee gepaard gaande ondermijning, centraal komen te staan.

Aanbevelingen TI-NL

In het licht van bovengenoemde ontwikkelingen roept TI-NL politieke partijen op de volgende maatregelen in hun verkiezingsprogramma op te nemen:

- De gemeente publiceert regelmatig (maandelijks) het geschenkenregister en nevenfunctieregister in een openbaar sjabloon.
- De burgemeester en gemeentesecretaris stellen een heldere norm en geven prioriteit aan de bevordering van integriteit (heldere tone at the top).
- Lokale partijen publiceren hun partijfinanciën. Daarnaast moeten alle donaties openbaar gemaakt worden. De Rijksoverheid dient subsidies te verstrekken aan lokale partijen om hen minder afhankelijk te maken van private donaties.
- De gemeente verstevigt de rol van de griffie/integriteitsambtenaar, reserveert een budget voor trainingen van raadsleden en ambtenaren en voor communicatie over integriteit op de website.
- De gemeente neemt een draaideurbeleid op in de gedragscode. Dit voorkomt dat raadsleden en andere ambtsdragers toekomstige private belangen meenemen in publieke besluiten.
- Een veilige meldcultuur is van cruciaal belang om interne misstanden aan te kaarten. Daarvoor moet het gemakkelijk en veilig zijn om een melding te doen. De gemeente stelt daartoe een meldpunt in.
- De gemeente registreert en publiceert de contacten die de burgemeester, wethouders en raadsleden met externe partijen hebben (lobbyregister).

Huidige regelingen in de Gemeente Amsterdam

De Gemeente Amsterdam heeft een relatief uitgebreid integriteitsbeleid ingevoerd. Er is een [Bureau Integriteit](#) ingericht met circa 25 medewerkers. Deze instelling voorziet in een Centrale Vertrouwenspersoon functie Integriteit en Ongewenst gedrag. Daarnaast voert het persoonsgericht integriteitsonderzoek en screenings uit en maakt het risicoanalyses integriteit.

Verder heeft de Gemeente Amsterdam een Meldpunt Integriteit. Bij vermoeden dat een ambtenaar van de gemeente Amsterdam niet integer handelt, kan dit hier worden gemeld. De Gemeente benoemt verschillende integriteitsschendingen, zoals belangenverstrengeling, manipulatie van of misbruik van (de toegang tot) informatie, onverenigbare functies/bindings/activiteiten, strafbare feiten binnen werktijd zoals diefstal, verduistering, fraude en corruptie. Het Bureau Integriteit brengt jaarlijks een verslag uit over de verschillende integriteitsteksten van dat betreffende jaar. In [2018](#) waren er bijvoorbeeld 9 meldingen van corruptie en 9 melding van belangenverstrengeling.

Daarnaast is er een [geschenkenregister](#) voor leden van het college ingericht. Om de onafhankelijkheid te waarborgen is geregeld dat de collegeleden geen geschenken, faciliteiten en diensten accepteren als hun onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed of in gevaar komt. Ook als de onafhankelijkheid niet in geding komt, weigeren de leden van het college geschenken, faciliteiten of diensten in beginsel. Geschenken met een waarde van meer dan €50 worden eigendom van de gemeente. In verband met het waarborgen van de onafhankelijkheid wordt er bovendien informatie over deze geschenken middels een register openbaar gemaakt. Er zijn in vier jaar tijd echter maar twee meldingen van geschenken openbaar gemaakt en er bestaat geen geschenkenregister voor raadsleden.

Als laatste, is er een [gedragscode](#) opgesteld. Hierin wordt integriteit veelvuldig genoemd. De gedragscode vermeldt bijvoorbeeld dat integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers is, maar een gezamenlijk belang dat de hele organisatie en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat.

Onderzoeksmethode

Dit onderzoek richt zich op politieke partijen op gemeentelijk niveau in Amsterdam. Er wordt gekeken naar de politieke partijen die nu in de raad zitten en komende gemeenteraadsverkiezingen weer meedoen. Daarbij worden kanshebbers bij de aankomende gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 meegenomen. In de Gemeente Amsterdam zijn dit de volgende partijen: GroenLinks, D66, VVD, PvdA, SP, Partij voor de Dieren, DENK, JA21, CDA, BIJ1, ChristenUnie, Partij voor de Ouderen, Forum voor Democratie en Democratisch Socialisten Amsterdam.

Ten eerste, worden de verkiezingsprogramma's geanalyseerd op integriteit door deze langs de TI-NL "Meetlat" te leggen. Deze meetlat is gebaseerd op de bovengenoemde aanbevelingen van TI-NL rondom lokale integriteit. De meetlat bestaat uit de volgende woorden:

- Integriteit (-beleid, -kwestie, etc.)
- Transparantie
- Fraude (-aanpak, -bestrijding).

- Corruptie (-bestrijding)
- Klokkenluider (-bescherming, Wet bescherming klokkenluiders)
- Meldpunt
- Lobby (-register)
- Geschenken/giftenregister
- Belangenverstrengeling
- Wethouder
- Raadslid/leden

Ten tweede, worden de relevante hoofdstukken over integriteit doorgenomen, bijvoorbeeld over bestuur, beleid, participatie en democratie, om andere verwoordingen van integriteit eveneens in het onderzoek mee te nemen.

Ten derde, is elke politieke partij per e-mail gecontacteerd met de vraag of onze bevindingen kloppen en volledig zijn. Wij hebben hen gevraagd of er recent nog ontwikkelingen of initiatieven op het gebied van integriteit door hun partij in Amsterdam zijn gestart. Van al deze politieke partijen hebben alleen BIJ1 en de PvdA gereageerd.

BIJ1 benadrukt in haar mail dat de partij in haar verkiezingsprogramma verschillende maatregelen ter bevordering van transparantie in het gemeentelijk besluitvormingsproces en verbetering van het democratisch proces heeft opgenomen. Ondanks dat dit eveneens belangrijk is, heeft dit geen raakvlakken met de aanbevelingen van TI-NL.

De PvdA wijst in haar mail op een initiatiefvoorstel van huidig raadslid Dennis Boutkan. In het initiatiefvoorstel wordt een lobby- en draaideur verbod en een afkoelperiode voorgesteld. Dit past precies in de aanbevelingen van TI-NL. Omdat het hier echter om een initiatiefvoorstel gaat, en dit niet in het verkiezingsprogramma is opgenomen, is besloten om dit minder zwaar mee te wegen in de eindbeoordeling.

Onderzoeksresultaten

Na het analyseren van de partijprogramma's is naar voren gekomen dat integriteit bij veel partijen niet of nauwelijks aanbod komt. Politieke partijen zijn zich bewust van de noodzaak van een transparante bestuurscultuur, maar de integriteit van volksvertegenwoordigers en bestuurders wordt vrijwel niet benoemd.

Resultaten GroenLinks

- GroenLinks Amsterdam wil een speciaal Meldpunt Overheidsmissers zodat burgers een melding kunnen maken van fouten in de uitvoering van beleid.

Resultaten D66

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten VVD

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten PvdA

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten SP

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten Partij voor de Dieren

- De PvdD wil een gemeentelijk, openbaar lobbyregister invoeren.

Resultaten DENK

- Integriteit komt in het verkiezingsprogramma van DENK Amsterdam meermaals naar voren. DENK Amsterdam zet zich daarbij in voor de verbetering van de klokkenluidersregeling.

Resultaten JA21

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten CDA

- CDA Amsterdam wil een helder kader voor klokkenluiders, dat voldoet aan de huidige wetgeving.

Resultaten BIJ1

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten ChristenUnie

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten Partij voor de Ouderen

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten Forum voor Democratie

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Resultaten Democratische Socialisten Amsterdam

- Geen voorstellen/maatregelen ter bevordering van integriteit in het verkiezingsprogramma gevonden, zoals opgenomen in de aanbevelingen van TI-NL.

Conclusie

Uit de analyse van de verkiezingsprogramma's staken de volgende partijen bovenuit: DENK, het CDA en de Partij voor de Dieren (PvdD). Dit komt omdat deze partijen concrete maatregelen ter bevordering van integriteit in hun verkiezingsprogramma's hebben opgenomen. DENK en het CDA benoemen het belang van klokkenluidersbescherming in hun verkiezingsprogramma en pleiten voor een verbetering van de klokkenluidersregeling. De Gemeente Amsterdam heeft echter al een goed opgezette klokkenluidersregeling. Het is daarbij uit de verkiezingsprogramma's niet duidelijk op te maken wat de partijen precies aan de klokkenluidersregeling willen verbeteren en dit hebben de partijen niet in een mail toegelicht.

De partij die het meest vernieuwende voorstel in zijn programma heeft opgenomen is de PvdD. Zij pleiten voor een openbaar gemeentelijk lobbyregister, dat momenteel niet in de Gemeente Amsterdam geregeld is. Dit voorstel past in de aanbevelingen van TI-NL aan lokale gemeenten. Door dit voorstel is de Partij voor de Dieren uitgeroepen tot de partij die het meest bewust bezig is met integriteit, en daarom zal deze partij de Integriteitsprijs uitgereikt krijgen.

Met haar initiatiefvoorstel maakt de PvdA een belangrijke bijdrage aan een integere gemeente. Het initiatiefvoorstel past precies in de aanbevelingen van TI-NL. De PvdA volgt daarom als runner-up. Ondanks dat het initiatiefvoorstel niet in het verkiezingsprogramma voorkomt, moet het voorstel niettemin geprezen worden. Als laatste eindigt DENK op plek 3, omdat zij oproept tot een betere klokkenluidersbescherming en hier al enige tijd actief mee bezig is.